

поетичних вершин не тільки англомовної літератури, але і всесвітньої літератури ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Еліот Т.С. Вибране / Т.Еліот . — К.: Дніпро, 1990. —195 с.
2. Коломієць Л.В. Перекладознавчі семінари / Л. Коломієць. — К.:ВПЦ, 2011. — 527с.
3. Ортега-і-Гассет Х. Дегуманізація мистецтва /Х.Ортега-і-Гасет // Всесвіт. — 1992. - № 3-4. — С. 144-155.
4. Чумак Г.В. Модерний дискурс безособової поезії Т.С. Еліота / Г.В. Чумак // Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: наук.зб. – Кам’янець-Подільськ: 2008р.: Вип. 5. – С. 152-162. – (серія історична та філологічна)
5. Eliot T.S. Selected Poems. / T. Eliot. — London: Faber and Faber, 1951. —151 p.

УДК: 811.133.1'25

ВІДТВОРЕННЯ ЗВ'ЯЗНОСТІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЮРИДИЧНОГО ДОКУМЕНТА

Л.О. Федорова, О.А. Шарова

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

Адекватне відтворення когерентності посідає важливе місце при перекладі сучасного юридичного дискурсу. У статті робиться спроба з'ясувати типи й види зв'язності юридичного документа та особливості їх відтворення при перекладі, визначити завдання перекладача задля забезпечення адекватного сприйняття перекладу читачами цільової мови.

Ключові слова: юридичний документ, типи та види зв'язності, адекватний переклад.

Проблема вивчення тексту належить до числа найактуальніших проблем сучасної лінгвістики, проте до цих пір в ній дуже багато спірного, дискусійного. Немає єдиної думки і про склад текстових категорій . Той факт, що основними ознаками тексту є категорії цілісності і зв'язності, визнається практично всіма, хоча самі ці категорії, і співвідношення між ними трактуються дуже неоднозначно [1; 2; 3; 4; 7]. Іноді терміни «цілісність (когерентність)» та «зв'язність (когезія)» вживаються як синоніми, проте в більшості випадків робляться спроби для їх розмежування. Когерентність у більшості наукових праць розуміється як цілісність тексту, яка полягає в логіко-семантичній, граматичній (насамперед синтаксичній) та стилістичній співвіднесеності і взаємозалежності речень, що її складають [5, с.168]. Іншими словами, когерентність тексту є результат взаємодії логіко-семантичного, синтаксичного і стилістичного видів когезії, причому основою когерентності є саме логіко-семантична когезія речення. Когерентність ширше когезії. Формальна зв'язність тексту (когезія) співвідноситься зі змістовою зв'язністю (когерентністю), яка виступає як уточнення категорій інформативності та цілісності тексту.

Цілісність пов'язана з планом змісту тексту, а зв'язність – з планом вираження і фактично обидві ці категорії об'єднуються в одну [5, с.170]. Попри значний інтерес до даної проблеми і чималі досягнення у цій царині, деякі проблеми, такі як семантика деяких видів зв'язку, класифікація засобів вираження зв'язності, взаємозв'язок між вибором засобів та семантикою зв'язку досі вивчені недостатньо. Недослідженою на разі лишається і проблема еквівалентного відтворення зв'язності при перекладі, що і пояснює **актуальність** даного дослідження. **Мета** нашої статті – проаналізувати засоби відтворення категорій зв'язку та зв'язності при перекладі. Відтак, **об'єктом дослідження** виступають категорії зв'язності та єдності в сучасному французькому тексті, а **предметом дослідження** засоби їх відтворення українською мовою. **Матеріалом** дослідження став двомовний варіант Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Щоб зрозуміти базову якість тексту – зв'язність – слід зрозуміти, що представляє собою текст як семантичне та структурне утворення, якими є його основні характеристики. Тож, звернемося до тексту дослідження.

Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату – це міжнародна угода про обмеження викидів в атмосферу парникових газів, головною метою якої є стабілізувати рівень концентрації парникових газів в атмосфері на рівні, який не допускає небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему планети. За сферами свого функціонування протокол слід розглядати водночас як зразок наукового і офіційного-ділового функціонального стилів мовлення, оскільки він поєднує ознаки того і іншого.

Відомо, що будь-який документ представляє собою єдину систему, яка має дві основні характеристики: 1) інформаційну (зміст); 2) матеріальну (форму). Щодо форми, розрізняють зовнішню і внутрішню форму документа [8]. Звернемося спочатку до зовнішньої структури досліджуваного документа. Слід почати з того, що зовнішня конструкція документа – це його екстракорпоральна ознака, прагматичною метою якої є надання документу такої форми, яка б викликала у споживача бажання читати, шукати і знаходити необхідну інформацію [8].

Архітектонічне членування протоколу, або його внутрішня форма свідчить про те, що він відзначається чіткою структурою і складається з трьох чітко означених частин.

Частина перша – це преамбула, у якій перелічено мету укладання угоди, сторін-підписантів, усі документи-реквізити, що лягли в основу створення протоколу, дату та місце укладання документа, як про те свідчить наступний приклад.

*FCCC/INFORMAL/83GE.05-61647
(F)070605 090605 Nations Unies 1998
PROTOCOLE DE KYOTO À LA
CONVENTION-CADRE DES NATIONS
UNIES SUR LES CHANGEMENTS*

*Кіотський протокол до Рамкової конвенції
Організації Об'єднаних Націй про зміну
клімату (Кіотський протокол
ратифіковано Законом N 1430-IV від
04.02.2004)*

CLIMATIQUES Les Parties au présent Protocole, Étant Parties à la Convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques (ci-après dénommée la «Convention»), Soucieuses d'atteindre l'objectif ultime de la Convention tel qu'il est énoncé à l'article 2 de celle-ci, Rappelant les dispositions de la Convention, Guidées par l'article 3 de la Convention, Agissant en application du Mandat de Berlin adopté par la Conférence des Parties à la Convention à sa première session dans la décision I/CP.1, Sont convenues de ce qui suit:

*Офіційний переклад
Сторони цього Протоколу, будучи Сторонами Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, далі - "Конвенція", з метою досягнення кінцевої мети Конвенції, як вона викладена у її статті 2, посилаючись на положення Конвенції, керуючись статтею 3 Конвенції, відповідно до Берлінського мандату, прийнятого в рішенні I/CP.1 Конференції Сторін Конвенції на її першій сесії, домовились про таке:*

Частина друга – основна – налічує двадцять вісім статей, які, в свою чергу, поділяються на пункти та підпункти:

Article 2

1. Chacune des Parties visées à l'annexe I, pour s'acquitter de ses engagements chiffrés en matière de limitation et de réduction prévus à l'article 3, de façon à promouvoir le développement durable:

a) applique et/ou élabore plus avant des politiques et des mesures, en fonction de sa situation nationale, par exemple les suivantes:

i) accroissement de l'efficacité énergétique dans les secteurs pertinents de l'économie nationale...

Стаття 2

1. Кожна зі Сторін, зазначених у Додатку I, при виконанні своїх визначених зобов'язань щодо кількісних обмежень і скорочень викидів відповідно до статті 3, з метою сприяння сталому розвитку:

a) здійснює та/або продовжує розробляти відповідно до своїх національних умов такі політику та заходи, як:

i) підвищення ефективності використання енергії у відповідних секторах національної економіки...

Частина третя – заключна – представлена додатками А і В. У додатку А наводиться перелік шкідливих парникових газів та секторів/категорій джерел їх утворення, у додатку В – визначено кількісні зобов'язання щодо обмеження та скорочення викидів для кожної з країн, що підписали цю угоду, свідченням чого є наступний приклад.

Annexe A

Gaz à effet de serre

Dioxyde de carbone (CO₂)

Méthane (CH₄)

Oxyde nitreux (N₂O)

Hydrofluorocarbones (HFC)

Hydrocarbures perfluorés (PFC)

Hexafluorure de soufre (SF₆)

Додаток А

Парникові гази:

Двоокис вуглецю (CO₂)

Метан (CH₄)

Закис азоту (N₂O)

Гідрофторвуглеці (ГФВ)

Перфторвуглеці (ПФВ)

Гексафторид сірки (SF₆)

Як бачимо, структурні категорії протоколу не лише відображають ознаки його будови, а й дають уявлення про змістові, або концептуальні особливості. Це означає, що сам поділ категорій є умовним, а категорії взаємозумовлені і мають змістовну та формальну складові водночас: перші властиві тексту як

лінгвістичному об'єкту, а другі характеризують процес відображення в тексті об'єктивної дійсності. Відтак, наведений фактологічний матеріал свідчить про те, що відображення в тексті об'єктивної дійсності, представлено синтезом концептосфер юриспруденції, екології та хімії. На підтвердження наведемо приклад наповнення документа термінами: *limitation (f)* – кількісне обмеження викидів, *réduction (f)* - скорочення викидів, *puits (m, pl) et éservoirs (m, pl) des gaz à effet de serre* – поглиначі та накопичувачі парникових газів, *gestion (f) forestière* – ведення лісового господарства, *boisement (m)* – лісонасадження, *reboisement (m)* – лісооновлення, *énergie (f) renouvelable* – відновлювані види енергії, *technologies (f,pl) de é pi geage du dioxyde de carbone* – технології поглинання двоокису вуглецю.

Крім того, структурний аналіз дискретності протоколу дозволяє стверджувати, що надфразова єдність як структурний компонент тексту співвідноситься з окремою статтею, яка будується за принципом логічної організації мовлення.

Нашим наступним кроком буде визначення прагматичних функцій документу. Досліджений нами Кіотський протокол виконує:

1) інформаційну функцію, адже першопричиною його створення є збереження інформації;

2) соціальну функцію, за якої документ є соціально значущим об'єктом, адже його поява спричинена низкою екологічних питань соціального характеру;

3) комунікативну функцію, виступаючи засобом зв'язку світової спільноти, світових організацій та окремих країн, що взяли участь у його підписанні;

4) управлінську функцію, адже даний проток має на меті реалізацію низки завдань;

5) правову функцію, яка є визначальною і робить документ засобом закріплення та змін правових норм і правовідносин у світовому співтоваристві з питань збереження екології планети та запобігання кліматичних змін внаслідок шкідливого антропогенного впливу.

Перейдемо тепер до з'ясування особливостей прояву категорії зв'язності у дослідженому документі та аналізу їх відтворення у тексті українського перекладу. Категорію зв'язності у лінгвістичній науці називають по-різному: ізотопія (А. Греймас), лексична солідарність (Е. Косеріу), займенниковий анафоричний зв'язок, когезія (В. Дресслер), інтегративність (І. Гальперін), змістова зв'язність або когерентність (Р. Богранд), рекурентність (В. Скалічка), зовнішня злитість (В. Кожевникова), послідовність (Н. Зарубіна). Зв'язність тексту залишається багатозначною категорією. Вона припускає якнайменше три концептуальні типи тлумачення, а саме: 1) зв'язність тексту як семантична близькість фраз, з яких він складається; 2) зв'язність тексту як насичення фразових валентностей; 3) зв'язність тексту як реалізація глибинних логічних зв'язків між подіями, описуваними в тексті, де кожна наступна подія зумовлена попередньою [6, с.50].

Перший тип, що трактує зв'язність тексту як семантичну близькість фраз,

ґрунтується на змістовому принципі, на об'єднанні речень за семантичним значенням. Наступний приклад ілюструє семантично-змістову єдність речень.

Le présent Protocole est ouvert à la signature et soumis à la ratification, l'acceptation ou l'approbation des États et des organisations régionales d'intégration économique qui sont Parties à la Convention. Il sera ouvert à la signature au Siège de l'Organisation des Nations Unies...

Цей Протокол відкритий для підписання і підлягає ратифікації, прийняттю або схваленню державами та регіональними організаціями економічної інтеграції, які є Сторонами Конвенції. Він відкритий для підписання у Центральних установах Організації Об'єднаних Націй...

У наведеному вище прикладі когерентність при перекладі зберігається шляхом логіко-семантичної когезії, тієї ж, що і у мові оригіналу, адже спостерігається часткове повторення інформативного змісту та пряме продовження думки, викладеної у першому реченні, а саме *протокол* (Le présent Protocole), мова про який ішла у першому реченні, був замінений на особовий займенник *він* (у прикладі оригіналу – прямий відповідник *il*) у другому реченні. Таким чином, застосувавши семантичну єдність шляхом лексичних трансформацій, було досягнуто цілісності повідомлення при перекладі.

Другий з вищенаведених типів ґрунтується на усвідомленні того, що кожне речення у тексті є неповним, проте необхідним для поступового викладу змісту тексту. Отже, зв'язок речень у тексті ототожнюється не з їх семантичною близькістю, а з насиченістю одних речень іншими. Запропонований нижче приклад є зразком досягнення цілісності викладу інформації саме шляхом насиченості речень.

L'Organe subsidiaire de conseil scientifique et technologique et l'Organe subsidiaire de mise en oeuvre de la Convention créés par les articles 9 et 10 de la Convention font office, respectivement, d'Organe subsidiaire de conseil scientifique et technologique et d'Organe subsidiaire de mise en oeuvre du présent Protocole. Les dispositions de la Convention relatives au fonctionnement de ces deux organes s'appliquent mutatis mutandis au présent Protocole.

Допоміжний орган з наукових і технологічних консультацій і Допоміжний орган з питань виконання, засновані відповідно до статей 9 і 10 Конвенції, діють відповідно як Допоміжний орган з наукових і технологічних консультацій і Допоміжний орган з питань виконання цього Протоколу. Положення, що регламентують функціонування цих двох органів відповідно до Конвенції, застосовуються до цього Протоколу з відповідними змінами і доповненнями.

При перекладі наведеного прикладу спостерігається досягнення когерентності тексту саме шляхом імпліцитного, тобто глибинно-змістового насичення фразової валентності. У цьому випадку імпліцитний зв'язок забезпечується маркером *цих двох органів (de ces deux organes)*, антецедентом якого є речення *Допоміжний орган з наукових і технологічних консультацій і Допоміжний орган з питань виконання... діють відповідно як Допоміжний орган з наукових і технологічних консультацій і Допоміжний орган з питань*

виконання цього Протоколу– *L'Organe subsidiaire de conseil scientifique et technologique et l'Organe subsidiaire de mise en oeuvre de la Convention... font office, respectivement, d'Organe subsidiaire de conseil scientifique et technologique et d'Organe subsidiaire de mise en oeuvre du présent Protocole*. Отже, цілісність повідомлення досягається за допомогою змістової –єдностікогезії.

Український варіант тексту характеризується тим самим типом зв'язку, що й оригінал, у ньому вдалося зберегти надфразові зв'язки.

Третій тип зв'язності говорить про зв'язність як реалізацію глибинних логічних зв'язків між подіями, відображеними у тексті, де кожна наступна подія впливає із попередньої. Наступний приклад є зразком того, як когерентність досягається шляхом ототожнення її із мотиваційною динамікою ситуації, описуваної в тексті.

La Conférence des Parties agissant comme réunion des Parties au présent Protocole envisage dès que possible l'application au présent Protocole du processus consultatif multilatéral visé à l'article 13 de la Convention et le modifie s'il y a lieu, à la lumière de toute décision pertinente qui pourra être prise par la Conférence des Parties à la Convention. Tout processus consultatif multilatéral susceptible d'être appliqué au présent Protocole fonctionne sans préjudice des procédures et mécanismes mis en place conformément à l'article 18.

Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, розглядає, як тільки це буде практично можливо, питання про застосування до цього Протоколу багатостороннього кон-сультативного процесу, згаданого у статті 13 Конвенції, і про удосконалення цього процесу, якщо необхідно, відповідно до будь-яких рішень, які можуть бути прийняті Конференцією Сторін. Будь-який багатосторонній консультативний процес, який може бути застосований до цього Протоколу, повинен діяти без шкоди для процедур і механізмів, затверджених згідно зі статтею 18.

Переклад демонструє те, як при перекладі було застосовано логічну єдність без використання граматичних та синтаксичних засобів когезії для досягнення когерентності тексту. Український переклад оригіналу не вирізняється використанням інших засобів єдності, тут ми простежуємо мотиваційний розвиток описаної ситуації: у першому реченні йдеться про можливість майбутнього застосування багатостороннього процесу та перспективи його вдосконалення. У наступному реченні – про роз'яснення та встановлення обмежень до того багатостороннього процесу, про який йшлося у попередньому реченні. Таким чином спостерігається глибинна логічна лінія події, що описується у повідомленні.

Слід зазначити, що у лінгвістиці існує чимало класифікацій типів зв'язності, що зумовлено різними підходами та критеріями дослідження. Ми розглянули лише найхарактерніші для обраного матеріалу, з тим щоб перейти до видів зв'язності у тексті.

Грамматична зв'язність виражається займенниками, прикметниками (*il, ce, celui, celle-là, cela, tout, tel, chaque*), прислівниками (*ici, là, au moment où* і т. п.), що вказують на названі у попередніх реченнях предмети, ознаки, обставини. У наведеному нижче прикладі бачимо повну відповідність

оригіналу та перекладу, а отже граматичну зв'язність збережено без змін.

Elle examine périodiquement les obligations des Parties au titre du présent Protocole...

Вона проводить періодичні перевірки зобов'язань Сторін за цим Протоколом...

У цій групі зв'язності зустрічаються численні лексичні повтори, синоніми та синонімічні конструкції, різні конектори (*et, mais, cependant, aussi, et encore, ainsi, donc, comme on a dit, il suffit de dire que* тощо), однакові видові та часові форми дієслів-присудків.

En outre, ces organisations informent le Dépositaire...

Ці організації також інформують Депозитарій...

Семантична зв'язність спостерігається між наступними реченнями:

Article 7

1. Chacune des Parties visées à l'annexe I fait figurer dans son inventaire annuel...

2. Chacune des Parties visées à l'annexe I fait figurer dans la communication nationale...

3. Chacune des Parties visées à l'annexe I communique les informations requises...

Стаття 7

1. Кожна Сторона, зазначена у Додатку I, заносить до свого щорічного кадастру...

2. Кожна Сторона, зазначена у Додатку I, включає до свого національного повідомлення...

3. Кожна Сторона, зазначена у Додатку I, щорічно надає інформацію...

Як бачимо, когерентність досягається шляхом повторення спільних сем, і при перекладі цей прийом зберігається без трансформацій.

Ономасіологічна зв'язність простежується у наступних прикладах:

...ce qui passe notamment par l'élaboration de politiques et de programmes visant à assurer efficacement le transfert de technologies écologiquement rationnelles...

...включаючи розробку політики і програм ефективної передачі екологічно безпечних технологій...

Наведений вище приклад характеризується повтором дериваційного компонента слів, а саме суфікса *-ment*. При перекладі це мовне явище не зберігається, а отже український переклад не ілюструє такого типу зв'язності.

Смислова зв'язність залучає механізми логічних зв'язків текстових одиниць, а також асоціативно-метафоричне чи образне конструювання на підставі сенсорних механізмів свідомості. Логічну смислову зв'язність спостерігаємо у причинно-наслідкових відношеннях між елементами тексту, при аналізі й синтезі його частин, розгортанні індукції та дедукції тексту. Зазначимо також, що логічна смислова зв'язність—лінійна (послідовна) і вертикальна (ланцюжкова)—забезпечується єдністю горизонтального й вертикального контекстів. На асоціативну смислову зв'язність тексту вказують домінуючі теми, ключові слова, суміжна сполучуваність, синтаксичний паралелізм. Образна смислова зв'язність тексту забезпечується системою

образів (позитивних і негативних, головних і другорядних, периферійних) та наскрізними образами-символами.

Au titre du mécanisme pour un développement «propre»:

У рамках механізму чистого розвитку:

Це речення є прикладом використання троп та фігур як мовних засобів досягнення смислової зв'язності. При перекладі ці засоби когезії зберігаються, проте у даному випадку ми спостерігаємо явище переходу слова загальноживаної лексики до термінології екологічного дискурсу.

Структурно-композиційна зв'язність є чи не найголовнішою для будь-якого тексту, адже вона враховує жанрові та стильові канони і передбачає відповідність тексту певній композиційній організації, забезпечує гомогенність та гармонійність стилістичної системи тексту. Ми вже зазначали раніше, що за своїм тематичним та структурним спрямуванням опрацьований текст має ряд рис офіційно-ділового та наукового стилю мовлення. Тож повторимось, що такий вид зв'язності виявляється у будові тексту, диспозиції його частин, залежності композиційних елементів, відповідності змісту і логічних або граматичних зв'язків тощо. Звернемося до прикладу.

...sur la base des critères suivants:

- a) participation volontaire approuvée par chaque Partie concernée;*
- b) avantages réels, mesurables et durables liés à l'atténuation des changements climatiques.*

...на основі:

- a) добровільної участі, схваленої кожною Стороною-учасницею;*
- b) реальних, вимірюваних і довго-строкових переваг, пов'язаних із пом'якшенням наслідків зміни клімату.*

Наведеному прикладу характерна типова ознака юридичного документального дискурсу з науковим інформаційним наповненням. Стосовно адекватності перекладу наведеного прикладу, то український текст ілюструє повну відповідність, яка оцінюється за ступенем збереження змісту, форми та структури викладу інформації в оригіналі.

Референційна зв'язність є яскраво представленою і полягає у співвіднесенні текстового світу з дійсністю, адже досліджуваний нами Кіотський протокол висвітлює актуальні для всього європейського та світового співтовариства питання про забруднення навколишнього середовища та способи вирішення цієї проблеми. Це можна спостерігати на актуальності інформаційного змісту статей документа:

Le mécanisme pour un développement «propre» aide à organiser le financement d'activités certifiées, selon que de besoin.

Механізм чистого розвитку допомагає в організації фінансування сертифікованих видів діяльності за проектами, якщо необхідно.

Референційна зв'язність у повній мірі виявляється і в українському перекладі французького тексту, адже для українського реципієнта даного

повідомлення інформація також є актуальною, також викликає інтерес, адже пресупозиції з даної галузі знань французького та українського адресатів співпадають.

Прагматична зв'язність опрацьованих статей є орієнтованою на інтерактивність, відповідність мотивів до мети та умов тексту.

Таким чином, основні види зв'язності у тексті забезпечують цілісність тексту, реалізуючи її на різних рівнях мови – граматичному, семантичному – і адекватно відтворюються в українському перекладі.

Когезія повністю забезпечує когерентність. У досліджуваному тексті зв'язок і взаємозумовленість частин дуже очевидні. Передусім зазначимо, що когезія характеризується різнотипними мовними засобами, за допомогою яких відбувається зв'язок між елементами тексту: граматичними, лексичними, логічними, стилістичними, асоціативними тощо. Засоби когезії в юридичному документі багаті й різноманітні, а тому їх можна класифікувати за різними ознаками. Крім традиційно-граматичних, які виконують текстотвірну функцію, їх варто розділити на логічні, асоціативні, образні, стилістичні, композиційно-структурні.

До *традиційно-граматичних* засобів когезії належать сполучники та сполучникові вирази на зразок: *en rapport avec qch, c'est pourquoi, pourtant, comme, à l'occasion de qch., aussi*, а також займенники, дієприкметникові звороти.

...des entités aussi bien publiques que privées...

...les réductions d'émissions certifiées obtenues grâce à ces activités...

...приватні особи і/або державні суб'єкти...

...сертифіковані скорочення викидів, досягнуті у результаті такої діяльності за проектами...

Вищезазначені способи названі традиційно-граматичними, оскільки вони вже є засобами зв'язку між окремими реченнями. Однак вони ж слугують і засобами зв'язку між більшими великими відрізками тексту – надфразовими єдностями, тому набувають статусу когезії. Ми встановили, що такі прислівники, як *tandis que, quand* та інші є часовими параметрами висловлювання і водночас з'єднують окремі події, надаючи їм достовірності.

Завдяки проаналізованим вище засобам когезії ми можемо прослідкувати логічну когезію. Зауважмо, що традиційно-граматичні засоби вважаються логічними, оскільки вписуються в логіко-філософські поняття послідовності, зв'язності, часових, просторових, причинно-наслідкових відносин. Вони легко декодуються і не затримують увагу читача. Власне у логічних засобах когезії спостерігається поєднання граматичних і текстових форм зв'язку. Отже, граматичні засоби стають текстовими, тобто набувають статусу когезії.

Аналіз матеріалу засвідчує, що логічні зв'язки у юридичних документах є досить помітними, а асоціативна когезія важко піддається актуалізації. Зазначимо, що в основі асоціативної когезії лежать інші особливості структури тексту, а саме ретроспекція, конотація, суб'єктивно-оцінна модальність.

Асоціативні форми когезії характерні в основному для художньої літератури. На нашу думку, асоціацію слід розглядати як зближення уявлень, які не входять у традиційні часові, просторові, причинно-наслідкові, каузальні та інші логіко-філософські категорії. Тому очевидно, що асоціативні форми когезії не містяться у композиції текстів наукового, публіцистичного і ділового характеру. У таких текстах панують форми зв'язку, які апелюють до інтелекту, а не до почуттів, емоцій. Будь-яке вторгнення асоціативного порушує єдність кожного з цих функціональних стилів мови і спричиняє його деструкцію.

Відомо, що одна з найбільш відомих і поширених форм образної когезії є розгорнута метафора. Цей стилістичний прийом може розвивати повідомлення всередині надфразової єдності або, інтегруючи весь текст, поєднувати в одне ціле два паралельні висловлювання. Особливість цього виду когезії полягає в тому, що автор пов'язує не предмети або явища дійсності, а образи, якими ці предмети-явища зображено.

Лише за допомогою ретельного аналізу форм образного зображення дійсності можна простежити характер образної когезії тексту і наразі стає доцільною стилістична когезія. Цей вид зв'язку ґрунтується на повторі стилістичних засобів, на відміну від образної когезії, яка реалізується за допомогою розгорнутих метафор. Слід зауважити, що стилістична когезія тісно пов'язана з індивідуальним стилем автора і у юридичному документальному дискурсі реалізується при повторі таких стилістичних засобів як порівняння, паралелізм, хіазм, різного типу повтори.

До композиційно-структурних форм когезії належать насамперед такі, які порушують послідовність і логічну організацію повідомлення різними відступами, вставками, часовими або просторовими описами явищ, подій, що не пов'язані безпосередньо з основною темою (сюжетом) тексту.

Проаналізувавши основні види та засоби вираження когезії у французькому протоколі, ми можемо зробити висновок про те, що всім описаним видам когезії притаманні тією чи іншою мірою спільні властивості: вони завжди мають формальне вираження, лінійний характер і, зазвичай, співвідносяться з мовними одиницями.

У підсумок узагальнимо сказане і зазначимо, що Кіотський протокол за своїми екстра- та інтракорпоральними ознаками є яскравим прикладом юридичного дискурсу зі своїми структурними та змістовими категоріями. Архітектонічне членування свідчить про його чітку структуру та типові складові угоди. Категорія дискретності характеризує юридичний документ як лінгвістичний об'єкт та дає уявлення про відображення в тексті об'єктивної дійсності, представленої синтезом концептосфер юриспруденції, екології, хімії, біології. Надфразова єдність як структурний компонент документа співвідноситься зі статтею протоколу і будується за принципом логічної організації мовлення. За прагматичною спрямованістю досліджуваний текст виконує інформаційну, соціальну, комунікативну, управлінську та правову функції. Кіотському Протоколу властиві три типи зв'язності— реалізація логічних зв'язків між описуваними у тексті подіями, насиченість фразових

валентностей та семантична близькість фраз. Основні види зв'язності у тексті забезпечують цілісність тексту, однак реалізують це на різних рівнях мови – граматичному та семантичному. Граматична зв'язність досягається шляхом використання різних частин мови, однакових видових та часових форм дієслів-присудків. Семантична зв'язність спостерігається при повторенні спільних сем, а ономасіологічна зв'язність – при повторенні дериваційних компонентів слів. Сміслова зв'язність реалізована шляхом логічних зв'язків текстових одиниць, а також асоціативно-метафоричним конструюванням на підставі сенсорних механізмів свідомості. Референційна та прагматична зв'язність за своєю природою є дещо схожими, ці види зв'язності базуються на співвіднесенні текстового світу з дійсністю, на актуальності проблем та питань, що висвітлюються у тексті, вони орієнтують інформаційне повідомлення на певного читача, в залежності від типу дискурсу. У даній статті не розглянуто стилістичну когезію, яка може послужити предметом подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богранд Р.-А., Дресслер В. У. Введение в лингвистику текста / Р.-А. Богранд, В. У. Дресслер. – Минск : Бестпринт, – 1981. – 160с.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. – М.: Наука, – 1981. – 144с.
3. Инфантова Г. Г. Реализация категории связанности в устном тексте. Текст. Структура и семантика / Галина Геннадиевна Инфантова. – Т. 1. – М., – 2001. – 464с.
4. Колшанский Г. В. Коммуникативная функция и структура языка / Геннадий Владимирович Колшанский. – М.: УРСС Эдиториал, – 2007. – 376с.
5. Леонтьев А. А. Признаки связности и цельности текста // Лингвистика текста / Алексей Алексеевич Леонтьев. – СБ науч. раб. Вып. 103. - М.: МГПИИЯ, – 1975. – 286с.
6. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / Михаил Львович Макаров. – М. : Гнозис, 2003. – 275с.
7. Филиппов К. А. Лингвистика текста и проблемы анализа устной речи / Константин Александрович Филиппов. – Л., – 1989. – 153с.
8. Логічна послідовність документів, протокол, бесіда (реферат): <http://bandfiles.net/index.php?name=files&op=printe&id=628>
9. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_801
10. Protocole de Kyoto à la convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpfrench.pdf>